

РЕЦЕНЗИЯ

от доц. д-р Генчо Василев Вълчев

**относно дисертационен труд на тема
„ОБУЧЕНИЕ ПО РОДЕН ЕЗИК НА УЧЕНИЦИ С УМСТВЕНА
ИЗОСТАНАЛОСТ В ОБЩООБРАЗОВАТЕЛНИ УЧИЛИЩА“
за присъждане на образователна и научна степен „Доктор” в област на
висше образование 1. Педагогически науки, професионално направление
1.2 Педагогика, докторска програма „Специална педагогика”**

**Докторант: Мария Ираклис Пантелиду
Научен ръководител: доц. д-р Милен Замфиров**

Административни маркери

Със заповед № РД 38-261/03.06.2019 г. на Ректора на СУ „Св. Климент Охридски“ по процедурата за защита на дисертационен труд на тема „Обучение по роден език на ученици с умствена изостаналост в общообразователни училища“ на Мария Ираклис Пантелиду, редовен докторант по професионално направление 1.2. Педагогика /Специална педагогика/ с обучение на английски език, с научен ръководител доц. д-р Милен Замфиров Замфиров, за присъждане на образователната и научна степен „доктор”, съм определен за член на научно жури за тази защита.

На първото заседание на научното жури, определено със заповед на ректора № РД 38-261/03.06.2019 г., проведено на 04.05.2019 г., от 13.30 ч. в кабинет № 222 на ФНОИ на СУ, съм избран за рецензент.

Дисертационният труд е обсъден и насочен за защита в катедра „Специална педагогика и логопедия” при Факултета по науки за образованието и изкуствата на СУ „Св. Климент Охридски”.

Представеният за оценяване и изработване на становище комплект материали е във формат и със съдържание, съответстващи на ЗРАСРБ и Правилника за развитие на академичния състав на СУ „Св.Климент Охридски”. Освен дисертационния труд (на английски език) са приложени 4 публикации по темата на дисертационното изследване и Автореферат (на български език, обем на осн. текст 43с.).

Актуалност и дисертабилност на проблематиката

Актуалността на изследваната проблематика е аргументирана от значимостта на няколко съдържателни ракурса, дефиниращи параметрите на научната област, в която е развито дисертационното изследване: 1) Социализацията на децата със специални образователни потребности е многоаспектен процес с променлива динамика и постоянно променящи се условия, детерминирани не толкова от обективни обстоятелства, колкото от индивидуалните особености на субектите на социализацията и образователен процес; 2) Поливалентността на потребностите на децата с умствена изостаналост, детерминирани от спецификата и обема на личните им ресурси, поставя изискване за комплексност на подходите и координация на стратегиите за приобщаване и адаптация на тази група деца, не само като част от образователната система, но и като част от ресурса на обществото въобще; 3) Осигуряването на оптимални условия за социална и образователна интеграция на децата със специални образователни потребности (в частност на децата с умствена изостаналост) е базисен не само за самите деца със СОП, но и за цялостния комплекс от професионални и личностни взаимоотношения в образователната система и сферата на социалната подкрепа; 4) Образователната интеграция не е просто институционално преместване на ученици от един тип училище в друг, а един цялостен и същностно нов процес. За онези деца, които нямат равен старт е необходимо да се полагат специални грижи, с оглед тяхното пълноценно участие в образователния процес, както и да се създаде подкрепяща среда. 5) През последните години в европейската и световна образователна практика и у нас в специалното образование настъпиха реални промени, изразяващи се създаването на комплексна система (нормативни, финансово-материални, методически, кадрови и др. мерки) за интеграция и предлагане на равни възможности за обучение на деца със специални образователни потребности. 6) И в теоретичен аспект (понятиено-терминологична система, методология, дефиниране и съдържание на процесите и др.), и в практически аспект (методически инструментариум, нормативна база, кадрово осигуряване и др.) все още има много въпросителни.

В този контекст актуалността на темата и нейната дисертабилност са извън съмнение.

Познаване на проблематиката

Структурата и съдържанието на Първа глава (всъщност литературният обзор на проблематиката започва още в Увода) на дисертационния труд са демонстрация на добра информираност и познаване на базисната и актуалната научната проблематика в трите направления, върху които е изградена концепцията на изследването:

1) Еволюция и актуален статус на идеята за специално обучение на учениците с умствена изостаналост в Гърция в теоретико-изследователски и в практико-приложен аспект;

2) Особенности в развитието и образованието на ученици с умствена изостаналост на възраст 12-16 години, с акцент върху затрудненията в обучението по роден език;

3) Стратегии за подобряване на обучението по роден език на ученици с умствена изостаналост на възраст 12-16 години в интегрирана образователна среда.

Извършен е анализ на ситуацията в Гърция по отношение на специалното образование, интегрираното и приобщаващото образование. Коментирани са трите основни образователни алтернативи (специално, интегрирано и приобщаващо образование) за ученици с умствена изостаналост, както и настоящата ситуация.

Доброто познаване на образователните стратегии при учениците с умствена изостаналост, детерминирани от спецификата на техния образователен ресурс е обвързано с достатъчни компетенции в областта на характеристиките на езика (във филологически аспект) и методи за неговото преподаване (в случая – гръцки език).

Подходът към селектиране, систематизиране и анализ на научната информация показва познаване на конкретната проблематика, както и формирани умения за работа с източници на научна информация.

Структурни параметри на дисертационната разработка

Дизайнът на дисертационния труд е с класическа структура и включва увод, три основни обособени части, структурирани като глави, изводи и препоръки, заключение, списък на ползваните информационни източници (217 източника). Трудът е допълнен и с четири приложения. Дисертационният труд съдържа 184 страници основен текст, от които 148 представляват същинската част на разработката. В текста са включени 13 таблици, 17 схеми, 7 диаграми и 1 фигура. В структурно отношение дисертацията е логично построена и добре балансирана.

Методика и организация на изследването

Изследователската програма е представена във Втора глава на дисертационната разработка. Трудът има ясно формулирана цел. Целите и задачите на изследването напълно кореспондират с декларираната работна хипотеза. Тя е коректно формулирани и определя акцентите на изследователската програма.

Контингентът на изследваните лица е коректно селектиран, съобразно целта и задачите на изследването и включва две основни групи участници: *първа основна група участници* – интегрирани ученици с умствена изостаналост на възраст 12-16 години, разделени на експериментална и контролна групи. Групата на изследваните ученици (и в двете целеви подгрупи) е структурно фрагментирана в две субгрупи по възрастов признак (12-13 годишни и 14-16 годишни). *Втората основна група* участници са общообразователни учители на ученици с умствена изостаналост. Общия брой на изследваните ученици е 95, а на учителите, участвали в изследването – 63. В таблица 4 е представена детайлна информация за учениците, участници в експерименталната и контролната група, диференцирани по пол и възраст.

Изследователската програма е детайлно разработена и в конструктивен план представлява структура от шест изследователски фази.

Емпиричното изследване е с добре обмислени хронологични параметри и включва три етапа:

- Първи етап – създаване на “Програма за обучение по роден език за ученици с умствена изостаналост на възраст 12-16 години”;
- Втори етап – апробация на “Програма за обучение по роден език за ученици с умствена изостаналост на възраст 12-16 години” за период от една учебна година;
- Трети етап – анализ на данните, получени от изследването.

Инструментариума е разработен прецизно, изследователските процедури са коректно и детайлно описани.

За целите на статистическият анализ е ползван статистически пакет SPSS, за Windows (IBM Статистически пакет за социални науки за Windows, версия 25.0, Armonk, NY: IBM Corp). Използваните статистически методи за обработка на данни са адекватни на целите на изследването: ONE-WAY ANOVA, Хи-квадрат, т-тест, Каппа measurement и тест Kruskal-Wallis.

Анализът на резултатите от изследването е представен в Трета глава. Диференциацията на акцентните направления на анализа е съобразно целта и заложените хипотези. Резултатите от анализа на данните са представени в табличен вид (13 таблици), визуализирани със 17 схеми, 7 диаграми и 1 фигура, което е допълнителен плюс към достоинства на разработката. Статистическите методи са с висока точност и дават възможност за вариативен анализ на данните. Интерпретацията на данните е извършена компетентно, направените обобщения и изводи са сериозна база за направените препоръки.

Приноси на дисертационния труд

Приносите на дисертационния труд на Мария Пантелиду са с комплексен характер:

1) към научната теория по проблема за специалното образование на ученици с умствена изостаналост и свързаните с този процес стратегии и образователни технологии (формулирани 4 приноса);

2) приноси с практико-приложен характер - прилагане на конкретен образователен софтуер в педагогическия процес (формулирани 6 приноса).

Приемам валидността на приносите, които Мария Пантелиду е формулирала със забележката, че формулировките можеха да бъдат по-прецизни. Отдавам неточностите на лингвистични дефицити и не ги приемам като слабост на разработката. Искам да отбележа, че при представяне на приносите на дисертационния труд докторантът е бил обективен и не е преувеличил достойнствата на дисертацията.

Публикации по темата на дисертационния труд

Представени са 4 публикации по темата на дисертационния труд – три доклада от научни конференции и една статия в научно издание. Публикациите са в съавторство с научния ръководител, което за мен е признак за екипна ефективност. Съдържанието на публикациите е в съответствие с проблемните области, обхванати в разработката. По този показател нормативните изисквания са изпълнени.

Оценка на Автореферата

Авторефератът е във формат и със съдържание, които отговарят на изискванията на ЗРАСРБ и Правилника за развитие на академичния състав на СУ „Св.Климент Охридски“. Съдържа 43 страници основен текст, в който са включени 8 таблици, 3 диаграми и 3 графики. Съдържанието му точно отразява представения дисертационен труд.

Заклучение

Оценката ми на представения дисертационен труд се базира на следните маркери:

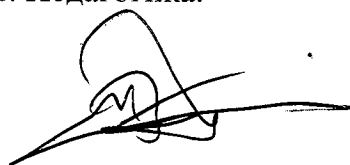
1. Съответствие с регламентите на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ) и Правилника за развитие на академичния състав на СУ „Св.Климент Охридски“. – *Представения труд и публикации напълно съответстват на нормативните изисквания.*

2. Приноси. - *Научните резултати, постигнати в дисертационния труд са значими за специалнопедагогическата теория и практика.*

3. Дизайн. – *Структурирането на съдържанието и оформлението са извършени прецизно и компетентно.*

Докторантът Мария Пантелиду притежава необходимия ресурс от теоретични знания и професионални умения по научна специалност Специална педагогика и демонстрира качества и умения за самостоятелно провеждане на научно изследване. Това ми дава основание да предложа на уважаемото научно жури да даде положителен вот за присъждане на образователната и научна степен „доктор” на **Мария Ираклис Пантелиду** в област на висше образование 1.Педагогически науки, Професионално направление 1.2. Педагогика.

28.06.2019г.
гр. Бургас

Доц.д-р Генчо Вълчев